

KS. ANDRZEJ MEGGER
KUL Lublin

„STUDIA PELPLIŃSKIE” W SŁUŻBIE LITURGII

Liturgia jest przestrzenią zbawczego działania Boga, w której pod osłoną znaków i symboli urzeczywistnia się odwieczny dialog między Stwórcą a stworzeniem. Jego celem jest zbawienie każdego człowieka odkupionego przez błogosławioną mękę, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Celebrowanie tajemnic wiary już na ziemi umożliwia uczestnictwo w owocach misterium paschalnego, ponieważ liturgia Kościoła pielgrzymującego jest przedsmakiem liturgii niebiańskiej i zadatkiem przyszłej chwały (por. KL 8). Systematyczna refleksja nad *lex orandi* Kościoła stanowiła przedmiot badań teologów publikujących swoje naukowe osiągnięcia na łamach „Studiów Pelplińskich”. Ich zainteresowania, na przestrzeni pięćdziesięciu tomów, dotyczyły różnych zagadnień, które zasadniczo można uporządkować zgodnie ze wskazaniem *Konstytucji o liturgii* odnośnie do wykładu nauki świętej liturgii w seminariach, domach zakonnych i na wydziałach teologicznych (por. KL 16). Publikacje te ukazują zatem liturgię w aspekcie teologicznym, historycznym, duchowym, duszpasterskim, a także prawnym. W takim porządku zostaną one przedstawione w niniejszym opracowaniu.

TEOLOGICZNY WYMIAR LITURGII

Współzależność modlitwy i wiary została wyrażona w teologicznej regule przypisywanej św. Prosperowi z Akwitanii: „ut legem credendi lex statuat supplicandi”¹. Na tej podstawie sformułowano twierdzenie, że gdy Kościół celebrował liturgię, a szczególnie sakramenty, wyznaje wiarę otrzymaną od Apostołów, ponieważ liturgia jest elementem fundamentalnym świętej i żywej Tradycji (zob.

¹ Zob. B. Nadolski, *Lex orandi – lex credendi*, EK 10, red. A. Szostek, E. Zieman, TN KUL, Lublin 2004, kol. 915.

KKK 1124). Kościół, określając prawdy wiary, odwołuje się do liturgii, która jest jej *locus theologicus* i objawia Bożą obecność w świecie. Innymi słowy znaki i symbole liturgiczne wymagają transcendowania ich materialnego wymiaru, aby dotrzeć do tego, co w rzeczywistości oznaczają i co sprawiają. Próbę ukazania czym w swojej istocie jest liturgia i w jaki sposób czyni obecnym Boga podjął A. Rutkowski, analizując wypowiedzi *Sacrosanctum Concilium* oraz *Katechizm Kościoła Katolickiego*². W punkcie wyjścia stanowczo stwierdził, że liturgii nie można zamknąć w sztywne ramy definicji, jest bowiem rzeczywistością wymykającą się ludzkim możliwościom jej zrozumienia. Można ją jedynie opisywać. Poprzez liturgię wyraża się i dokonuje uświęcenie człowieka, a Mistyczne Ciało Chrystusa sprawuje pełny kult publiczny (por. KL 7). Tym, co sprawia, że jest ona świętą, jest wieloraka obecność Chrystusa, który jest pierwszorzędnym podmiotem liturgii. Autor dokonał interesującego uporządkowania tych form obecności wskazując, że „Bóg obecny w celebrującym prowadzi do postaci eucharystycznych i sakramentów, a słowo prowadzi do wspólnoty i zgromadzenia”³. Jest to Obecność Osoby dla osoby. Ta dynamika działania Boga i odpowiedzi człowieka stanowi o dialogicznym wymiarze liturgii, który zostaje podkreślony w słowach złączonych z każdą celebracją.

Sprawowanie liturgii jest przeniknięte i opiera się na słowie Bożym, które jest jej integralną częścią, ponieważ naturalnym kontekstem Pisma Świętego jest właśnie celebrowanie i wyjaśnianie słowo nową interpretacją i skutecznością⁴. Tematem przepowiadania słowa Bożego w liturgii zajął się M. Zabrocki, który nie tylko przedstawił uwarunkowania prorockiej misji kapłanów, ale ukazał wewnętrzną jedność Pisma świętego i działania Kościoła⁵. Słowo Boże należy do istoty liturgii tak ściśle, że można mówić o jego sakramentalnym wymiarze i sprawczym charakterze. W sposób szczególny ta zależność jest dostrzegalna w Eucharystii, w której „słowo Boże staje się sakramentalnym ciałem w wydarzeniu eucharystycznym”⁶. Z tego tytułu homileta powinien być

² Zob. A. Rutkowski, *Liturgia zanurzeniem w Bożą obecność*, „Studia Pelplińskie”, 2005, t. 36, s. 299-308.

³ Tamże, s. 306.

⁴ Zob. *Wprowadzenie do drugiego wydania Lekcjonarza mszalnego*, Pallottinum, Poznań 2011, 3; por. Benedykt XVI, *Verbum Domini* (30 IX 2010), Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2010, 50-71.

⁵ Zob. M. Zabrocki, *Przepowiadanie słowa Bożego w liturgii w oparciu o adhortację apostolską „Evangelii Gaudium”*, „Studia Pelplińskie”, 2015, t. 48, s. 297-308. Ten temat, z nieco innej perspektywy, podejmuje także: S. Haręzga, *Kapłańska posługa Słowu Bożemu w Kościele*, „Studia Pelplińskie”, 2007, t. 38, s. 313-318. Natomiast Z. Skomski podkreśla znaczenie czynnego i świadomego udziału liturgii dla skutecznego przepowiadania. Zob. Z. Skomski, *Określenie i teologiczne podstawy świadectwa jako przepowiadania w dokumentach SVII*, „Studia Pelplińskie”, 1983, t. 14, s. 181-194.

⁶ Benedykt XVI, dz. cyt., 55.

odpowiednio przygotowany do pełnienia misji sługi słowa. Cenne myśli w tej dziedzinie przedstawia Z. Skomski, który sięgając do nowych publikacji posoborowych umieszcza homiletykę i jej przedmiot w ramach teologii (a nie przedmiotów praktycznych) i liturgii⁷.

Prezentację teologicznych implikacji poszczególnych sakramentów zawierają liczne publikacje, które pośrednio i z konieczności odwołują się do ich liturgicznego wymiaru. E. Kozłowska analizując kolejno sakramentalne znaki Chrystusa i Kościoła, przez które wierni otrzymują życie Boże, wykazuje, że liturgia nie wyczerpuje się w jej zewnętrznym kształcie, ale jest urzeczywistnieniem zbawczej miłości Ojca⁸. O historiozbawczym wymiarze celebracji chrztu, jego starotestamentalnych figurach i ich znaczeniu w liturgii chrześcijańskiej pisze E. Zawiszewski⁹. Pelpliński biblista wskazuje przede wszystkim na ciągłość historii zbawienia, w której zapowiedź nowego przymierza znajduje wypełnienie w obrzędach chrztu świętego, między innymi w rycie wyrzeczenia się zła i wyznania wiary w Boga. Zapomnianą w ostatnich latach koncepcję bierzmowania jako sakramentu wtajemniczenia chrześcijańskiego, który jest dopełnieniem i udoskonaleniem chrztu oraz prowadzi do Eucharystii przedstawia A. Dziuba¹⁰. Wprawdzie czyni to z perspektywy moralisty, to odwołując się do tekstów liturgicznych oraz wielu włoskich teologów nazywa ten sakrament eklezjalnym. Jak dowodzi, jego zwyczajnym szafarzem jest biskup, zwornik jedności Kościoła lokalnego z powszechnym, który w geście wyciągniętych rąk przekazuje Ducha Świętego, który „dalej prowadzi Jego dzieło na świecie i dopełnia wszelkiego uświęcenia”¹¹. Ponadto autor szeroko uzasadnia rolę wiernych zgromadzonych na liturgii, liturgiczne funkcje rodziców oraz chrzestnych, którzy wskazują na jedność inicjacji chrześcijańskiej.

Zgodnie z nauczaniem *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, w liturgii Kościoła urzeczywistnia się misterium zbawcze Chrystusa (por. KKK 1085), dlatego sakramenty mają wymiar paschalny, bez którego niemożliwe jest mówienie o teologii liturgii. O pokucie i pojednaniu w takiej perspektywie napisał J. Zięba, który zaznaczył, że niezbędne w przeżywaniu sakramentu przebaczenia jest dowartościowanie słowa Bożego i wprowadzenie wiernego na drogę paschalną, co było celem nowo opracowanego rytuału *Ordo Paenitentiae*¹². Księga liturgiczna przedstawia ten sakrament jako związany z chrztem, który nieodwołalnie złączył czło-

⁷ Zob. Z. Skomski, *Z problematyki homiletycznej...*, „Studia Pelplińskie”, 1974, t. 5, s. 295-299.

⁸ Zob. E. Kozłowska, *Miłość Boga Ojca w sakramentach*, „Studia Pelplińskie”, 2014, t. 47, s. 183-194.

⁹ Zob. E. Zawiszewski, *Chrzest w aspektach teologii dziejzbawczej*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 20, s. 203-208.

¹⁰ Zob. A. Dziuba, *Sakrament bierzmowania w dynamice wiary*, „Studia Pelplińskie”, 1985, t. 16, s. 267-286.

¹¹ *Czwarta Modlitwa Eucharystyczna*, w: *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, Pallottinum, Poznań 1986, s. 329*.

¹² Zob. J. Zięba, *Paschalny wymiar sakramentu pokuty*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 20, s. 345-354.

wieka w śmierci i zmartwychwstaniu z Chrystusem (zob. Rz 6, 4). Sakramentalne pojednanie z Bogiem przez mękę i śmierć Jego Syna umożliwia rozwój „do miary wielkości według pełni Chrystusa” (Ef 4, 13).

Wśród sakramentów nie mogło także zabraknąć naukowych badań nad Eucharystią, która jest Najświętszym Sakramentem oraz szczytem i źródłem całego życia chrześcijańskiego. W niej zawiera się całe duchowe dobro Kościoła (por. KKK 1324). Podobnie jak w przypadku wcześniej omówionych sakramentów jej teologiczno-liturgiczny wymiar został połączony głównie z doktrynalnym¹³. Pewne podstawowe elementy i zasady kultu maryjnego znalazły swoje miejsce również w artykułach o tematyce eucharystycznej¹⁴.

HISTORIA LITURGII

Wykład liturgiki zakłada także badania historyczne (historyczno-genetyczne), które nie tylko rekonstruują ostateczne formy liturgii chrześcijańskiej, nie tylko zgłębiają pochodzenie tekstów i obrzędów, ale ukazują ich znaczenie i szeroki kontekst w historii. Nie zabrakło tego wymiaru także w pelplińskim periodyku.

Na szczególną uwagę zasługuje publikacja pierwszego wykształconego w duchu II Soboru Watykańskiego pelplińskiego liturgisty ks. Bolesława Koseckiego¹⁵. Autor zajął się rolą historii liturgii w procesie jej odnowy i wykazał, że z jednej strony odnowa niesie z sobą ryzyko odejścia czy wypaczenia zdrowej tradycji liturgicznej (indywidualna i samowolna twórczość), ale z drugiej strony nie może się zamykać w przeszłości (archeologizm), jeśli ma spełniać swoją misję. Z tego względu znajomość historii liturgii (w szerokim aspekcie) jest jednym z najważniejszych postulatów skutecznej odnowy, ponieważ gruntowne jej poznanie ułatwia lepsze zrozumienie pozostałych aspektów liturgii (teologicznego, duszpasterskiego, duchowego i prawnego). Liturgia bowiem jest *fons et culmen* Kościoła na każdym etapie jego rozwoju. Jego myśl wyraża niezwykle dojrzałe

¹³ J. Buxakowski w formie przygotowania do Kongresu Eucharystycznego przypomina o ofiarniczym wymiarze Eucharystii. Zob. J. Buxakowski, *Owoce Mszy św. według nauki Tomasza de Vio Kajetana*, „Studia Pelplińskie”, 1986, t. 17, s. 237-276. Zob. także: J. Szymik, *Msza Święta jako Ofiara*, „Studia Pelplińskie”, 2005, t. 36, s. 327-334.

¹⁴ Chodzi o takie normy jak np. trynitarny i chrystologiczny wymiar pobożności maryjnej. Zob. J. Buxakowski, *Wątki maryjne kultu Eucharystii*, „Studia Pelplińskie”, 1986, t. 17, s. 15-30; tenże, *Motywy maryjne kultu Eucharystii w dziejach duchowości od 1800 r. do II Soboru Watykańskiego*, „Studia Pelplińskie”, 1987, t. 18, s. 201-234.

¹⁵ Zob. B. Kosecki, *Znajomość historii liturgii warunkiem skutecznej odnowy liturgicznej*, „Studia Pelplińskie”, 1980, t. 11, s. 177-188. Studia specjalistyczne (z zakresu patrologii) odbył najpierw Paryżu, a kontynuował je Papieskim Instytucie Liturgicznym w Rzymie. Podczas soborowych obrad pełnił funkcję sekretarza biskupa chełmińskiego Kazimierza J. Kowalskiego, który w tym czasie pracował w Komisji ds. Liturgii.

stanowisko, które w dobie realizacji i wprowadzania postanowień soborowych mogło stanowić cenną pomoc w uchronieniu się od zgubnych skrajności. Tym założeniom odpowiada praca tego pelplińskiego teologa poświęcona wyznaniu grzechów w praktyce sakramentalnej pokuty za Zachodzie¹⁶ oraz artykuł E. Skalskiego poświęcony liturgii Wielkiego Czwartku¹⁷.

W dalszym rzędzie należy wymienić publikacje wyników badań, których przedmiot można określić jako lokalny (diecezjalny, regionalny, ogólnopolski). G. Kustosz opracował syntetycznie zjawisko powstania i kolejnych edycji wejherowskich modlitewników kalwaryjskich, co stanowi cenny, do tego czasu nie opublikowany, wkład w badania nad polską pobożnością pasyjną i ludową, która ma swoje źródło w liturgii¹⁸. T. Borc, wykładowca teologii pastoralnej i wieloletni proboszcz parafii katedralnej w Pelplinie, w dwóch publikacjach zajął się polskimi modlitewnikami z XV i XVI wieku¹⁹. Omówił modlitewnik Nawojki, *Modlitwy Wacława, średniowieczny Hortulus animae* (czyli *Raj duszny*) cieszący się wielką popularnością w Polsce, modlitewniki Ptaszyckiego, siostry Konstancyi i króla Zygmunta I. Są to opracowania cenne dla historii liturgii, ponieważ dawne modlitewniki pomagały nie tylko rozwijać pobożność indywidualną, ale także „czynnie” uczestniczyć w liturgii, umożliwiając złączenie uczuć z duchem i modlitwami Kościoła.

Wiele innych artykułów podejmowało – przy okazji szerszych tematów – kwestie przede wszystkim historyczne, związane z kultem Matki Bożej i świętych na Pomorzu²⁰, a także z trudną rzeczywistością pielęgnowania życia sakramentalnego,

¹⁶ Zob. B. Kosecki, *Wyznanie grzechów w sakramentalnej praktyce pokuty w Kościele na Zachodzie*, „Studia Pelplińskie”, 1974, t. 5, s. 171-194.

¹⁷ Zob. E. Skalski, *Geneza i rozwój liturgii Wielkiego Czwartku*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 293-306.

¹⁸ Zob. G. Kustos, *Wejherowskie modlitewniki kalwaryjskie*, „Studia Pelplińskie”, 1976, t. 7, s. 27-42. Tym samym wpisał się w nurt badań nad polską pobożnością pasyjną, które prowadził lubelski liturgista J. J. Kopeć. Zob. np. J. J. Kopeć, *Męka Pańska w religijnej kulturze polskiego średniowiecza*, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1975.

¹⁹ Zob. T. Borc, *Polskie modlitewniki XV i XVI stulecia*, „Studia Pelplińskie”, 1969, t. 1, s. 75-84; tenże, *Modlitwy codzienne i przygodne w „Modlitewniku siostry Konstancyi”*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 53-56.

²⁰ Zob. W. Szulist, *Matka Boska Sianowska, Królowa Środkowych Kaszub (dzieje kultu i zabytku)*, „Studia Pelplińskie”, 1980, t. 11, s. 339-348; E. Pryczkowski, *Początki parafii i kultu Matki Boskiej w Sianowie*, „Studia Pelplińskie”, 2001, t. 31, s. 193-200; S. Janke, *Kult maryjny w kulturze ludowej Kaszub*, „Studia Pelplińskie”, 1986, t. 17, s. 97-98; R. Kukier, *Kult świętej Barbary w tradycji ludowej Pomorza i Kaszub*, „Studia Pelplińskie”, 1985, t. 16, s. 329-340; P. Wilkowski, *Biskup Kazimierz Józef Kowalski – promotor kultu Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w diecezji chełmińskiej*, „Studia Pelplińskie”, 1985, t. 16, s. 341-366. W ostatnim artykule zostały przedstawione prace związane z ogłoszeniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy patronką diecezji chełmińskiej, uzyskaniem pozwolenia na celebrowanie Mszy św. wotywniej ku Jej czci, odpustami, koronacjami obrazów i włączeniem do *Litanii Loretańskiej* w diecezji chełmińskiej wezwania „Matko Nieustającej Pomocy – módl się za nami”.

a następnie odbudową i rozwojem życia liturgicznego w czasie II wojny światowej²¹. Do tej grupy należy również włączyć trzy opracowania poświęcone sylwetce cenionego wykładowcy historii Kościoła, a później katechetyki, liturgiki i homiletyki, ks. Kazimierzowi Bieszkowi, który był pionierem ruchu liturgicznego w Polsce²². W tym właśnie nurcie podkreślał duszpasterski i wychowawczy cel liturgii, ponieważ jednym z założeń tego ruchu była odnowa nie tylko samej struktury celebracji, ale także nowe spojrzenie na Eucharystię celebrowaną w Kościele, który jest Mistycznym Ciałem Chrystusa.

DUCHOWOŚĆ LITURGICZNA

Kolejnym aspektem, jaki powinno uwzględnić studium liturgii, jest jej wymiar duchowy. Celebracja misterium chrześcijańskiego, jak określa liturgię *Katechizm Kościoła Katolickiego*, pełni bowiem istotną rolę w kształtowaniu właściwych form duchowości, czyli postaw, przekonań i decyzji pobudzanych przez działanie Ducha Świętego. Duchowość liturgiczna nie zastępuje duchowości chrześcijańskiej, ale ciągle ją karmi i ożywia w tym znaczeniu, że liturgia jest fundamentem życia chrześcijańskiego. Liturgia, dzięki obecności w niej zmartwychwstałego Pana, przemienia życie wiernych udzielając Bożego życia w obfitości²³.

Niestety, mimo że „*Studia Pelplińskie*” zaczęły się ukazywać już po zakończeniu *Vaticanum II*, a więc znana była metodologia wykładu liturgiki, brakuje wśród analizowanych artykułów takich, które zajmowałyby się duchowością liturgiczną. Pewne jej elementy możemy odnaleźć w publikacji F. Rompy, który wychodząc do chrztu przemieniającego wewnętrznie życie człowieka, „drugim chrztem” i „sakramentem pomocniczym” nazwał pokutę i pojednanie²⁴. W nim bowiem, niezależnie od stanu życia, kształtuje się i odnawia chrzcielna postawa dziecka Bożego. Ponadto inne elementy związane z tym aspektem liturgii zostały zawarte w pracach teologów moralnych²⁵.

²¹ Zob. J. Walkusz, *Z zagadnień życia religijno-sakramentalnego w diecezji chełmińskiej w latach 1939-1945*, „*Studia Pelplińskie*”, 1980, t. 11, s. 349-354; R. Szwoch, *Odbudowa życia religijnego starogardzkich parafii po zakończeniu II wojny światowej (do końca 1945 roku)*, „*Studia Pelplińskie*”, 2010, t. 42, s. 347-366.

²² Zob. S. Człapa, *Ks. Kazimierz Bieszk jako liturgista*, „*Studia Pelplińskie*”, 1978, t. 9, s. 311-364; tenże, *Ks. dr Kazimierz Bieszk – prekursor odnowienia liturgii i wychowawca*, „*Studia Pelplińskie*”, 1984, t. 15, s. 75-80; S. Marszałkowski, *Moje wspomnienie o ks. pralacie K. Bieszku*, „*Studia Pelplińskie*”, 1984, t. 15, s. 95-100.

²³ Zob. B. Migut, *Teologia liturgiczna szkoły rzymskiej*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, s. 287-304.

²⁴ Zob. F. Rompa, *Pokuta zasadniczą postawą chrześcijanina*, „*Studia Pelplińskie*”, 1974, t. 5, s. 195-208.

²⁵ Zob. A. Dziuba, *Życie małżeńskie a sakramentalna posługa sakramentu pokuty i pojednania*, „*Studia Pelplińskie*”, 2003, t. 34, s. 91-136; J. Kułaczkowski, *Chrześcijański charakter jedności*

LITURGIKA PASTORALNA

Jeszcze inny wymiar liturgii, który można nazwać duszpasterskim, podejmują głównie prace liturgistów związanych z Pelplinem. II Sobór Watykański posiadał silne ukierunkowanie pastoralne, co jest widoczne także w dziedzinie liturgii. Pierwszym dokumentem, który został opublikowany jako owoc prac ojców soboru była *Konstytucja o liturgii* (4 XII 1963), która – można tak stwierdzić w szerokim znaczeniu – została przygotowana przez powstały w XIX wieku ruch liturgiczny i decyzje kolejnych papieży o reformie liturgii²⁶. Działalność ruchu skupiała się przede wszystkim na umożliwieniu wiernym pełnego, czynnego i świadomego udziału w czynnościach liturgicznych, ponieważ tego domaga się sama natura liturgii (zob. KL 14). Zgodnie z jego założeniami, należało odpowiednio przygotować i formować wiernych, aby „lud chrześcijański z większą pewnością dochodził w świętej liturgii do obfitego udziału w łaskach”, lecz również tak odnowić liturgię, aby teksty i obrzędy „jaśniej wyrażały święte misteria, których są znakiem” (KL 21)²⁷. W oparciu o powyższe ogólne wskazania powstały liczne publikacje, które stwarzały możliwość lepszego poznania, zrozumienia i włączenia się w konkretne celebracje liturgiczne. Tutaj należy przede wszystkim wymienić prace S. Człapy, który należy do grupy pierwszych polskich liturgistów doby posoborowej i którego można nazwać antenatem metody hermeneutyki liturgicznej w Polsce²⁸. W pierwszej pracy zajął się liturgią sakramentu małżeństwa konkludując, że przygotowanie do tego wydarzenia, jak i sama celebracja, stanowią istotne momenty duszpasterskie w życiu parafii²⁹. Udowodnił, w jaki sposób odnowiona liturgia małżeństwa powróciła do autentycznych walorów oryginalnych umacniając wiarę (przez bogaty wybór czytań biblijnych) i ściślej łącząc z misją Kościoła przez sprawowanie Eucharystii. W drugim artykule, na podstawie analizy hermeneutycznej modlitw nad darami, wyjaśnił najpierw znaczenie obrzędu przygotowania darów, teologiczny sens darów składanych przez wiernych, a przez to

---

małżeńskiej skutkiem sakramentu małżeństwa w świetle Ef 5, „Studia Pelplińskie”, 2007, t. 38, s. 33-52; E. Chrzanowski, *Moralny charakter znaku pokoju w liturgii mszalnej*, „Studia Pelplińskie”, 2002, t. 33, s. 193-208.

²⁶ Zob. W. Pałęcki, *Ruch liturgiczny przygotowaniem do odnowy liturgii Mszy świętej*, w: *Jedna wiara jedna Msza. Od Mszału Piusa V do Mszału Pawła VI*, red. B. Migut, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 37-73.

²⁷ Kwestii autentycznej i poprawnej interpretacji założeń soborowych został poświęcony artykuł: P. Szumski, *Korekta posoborowej reformy liturgicznej szansą zachowania tożsamości katolickiej we współczesnym świecie*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 49, s. 331-346.

²⁸ Zob. A. Megger, *Ks. dr Stanisław Człapa (1938-2013) – wykładowca i duszpasterz żyjący odnową liturgii*, w: *Badania nad liturgią w Polsce po Vaticanum II. Historia – kierunki badań – metodologia*, [„Studia Liturgiczne” t. XI], Lublin 2015, s. 237-238.

²⁹ Zob. S. Człapa, *Liturgia sakramentu małżeństwa*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 139-152.

sposób i kryteria ich uczestnictwa we Mszy św.³⁰. Wśród tych prac należy wymienić również artykuł A. Rutkowskiego poświęcony przygotowaniu do sakramentu bierzmowania³¹.

Pozostałe publikacje są związane głównie z Najświętszym Sakramentem i wprowadzają, zarówno dorosłych, jak i dzieci w liturgię Mszy św.³². T. Urban wskazuje na rolę rodziny chrześcijańskiej i właściwej katechezy liturgicznej w parafii, na którą składa się m.in. wyjaśnienie znaków i symboli, wskazanie roli słowa Bożego, omówienie struktury modlitw mszalnych w celu owocnego przeżycia liturgii³³. E. Stencel omawia ponadto *Obrzęd błogosławienia dzieci*, który można stosować w wielu okolicznościach życia (błogosławieństwo dzieci nieochrzczonych, ochrzczonych, chorych, rozpoczynających rok szkolny czy w szczególne dni roku liturgicznego), aby także najmłodszy członkowie wspólnoty Kościoła mogli przeżywać to, co dokonuje się w misterium liturgii³⁴. Ten sam autor zajął się również tematem współistnienia pobożności ludowej i liturgii jako form, w których wyraża się religijna aktywność człowieka³⁵.

PRAWO LITURGICZNE

Przez długi czas (a w niektórych środowiskach nadal!) studium świętej liturgii zaliczano do przedmiotów czysto praktycznych i rozumiano jako swoistą rubrycystykę, wykład zasad, przepisów i wskazań związanych z poprawnym celebrowaniem liturgii. Należy zauważyć, jak zostało to wykazane na wstępie, że po II Soborze Watykańskim ten aspekt zajmuje jedynie 1/5 całości. Znajomość i zachowywanie pewnym norm prawnych jest ważne, ponieważ liturgia nie jest sprawą prywatną, ale wspólnym dziedzictwem i dobrem Kościoła, dlatego wymaga porządku. Źródłem prawa liturgicznego są przede wszystkim księgi liturgiczne (ich *Praenotanda*) i *Kodeks Prawa Kanonicznego*.

Na łamach pelplińskiego periodyku pojawiło się także kilka artykułów podejmujących tę tematykę, a ich autorem był ceniony wykładowca prawa kanonicznego

³⁰ Zob. tenże, *Udział wiernych we Mszy św. na podstawie modlitw nad darami*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 93-110.

³¹ Zob. A. Rutkowski, *Przygotowanie do sakramentu bierzmowania w życiu Kościoła partykularnego po II Soborze Watykańskim*, „Studia Pelplińskie”, 2013, t. 46, s. 223-234.

³² Zob. M. Potyczka, *Wspólnotowy charakter sakramentu Eucharystii*, „Studia Pelplińskie”, 2014, t. 47, s. 271-284. Temat *ars celebrandi* Mszy św. oraz teologię i historię kultu omówił: A. Śliwiński, *Eucharystia w życiu kapłana*, „Studia Pelplińskie”, 1985, t. 16, s. 249-266.

³³ Zob. T. Urban, *Wprowadzenie dzieci w liturgię Mszy świętej*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 167-194.

³⁴ Zob. E. Stencel, *Obrzęd błogosławienia dzieci*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 319-326.

³⁵ Zob. tenże, *Pobożność ludowa i liturgia w świetle najnowszego Dyrektorium Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów*, „Studia Pelplińskie”, 2003, t. 34, s. 391-398.

Z. Labuda. W trzech pracach zajął się prawnym aspektem budownictwa sakralnego³⁶, zadaniami wiernych świeckich w ramach *munus sanctificandi*³⁷ oraz rokiem liturgicznym i dniami świątecznymi³⁸.

MUZYKA I SZTUKA KOŚCIELNA

Poza wymienionymi powyżej aspektami wykładu liturgiki, należy wymienić jeszcze jeden, który stanowi nieodzowną i integralną część liturgii, jak naucza *Konstytucja o liturgii* (nr 112). Jest nim muzyka liturgiczna, która pełniąc rolę służebną względem liturgii pomaga lepiej wyrazić modlitwę, umacnia jedność zgromadzenia i nadaje uroczysty charakter obrzędom. Jej celem jest uwielbienie Boga i uświęcenie człowieka. Podobnie sztuka w liturgii ma odzwierciedlać nieskończone piękno Stwórcy i zwracać ku Niemu serca wiernych (por. KL 122).

W zakresie opracowań z dziedziny muzyki kościelnej ogromny i nieoceniony wkład wniósł ks. Edward Hinz, doktor muzykologii, wybitny mediewista, pedagog i kompozytor, znakomity wykładowca pelplińskiego seminarium duchownego. Praca naukowa była jego życiową pasją, co potwierdzają liczne publikacji, także w „Studiach Pelplińskich”. Na jego dorobek składają się zarówno cenne prace historyczne, które dotyczą środowisk lokalnych takich jak Chełmża czy Pelplin³⁹, ale również współczesne zagadnienia z zakresu muzyki kościelnej po II Soborze Watykańskim⁴⁰. Jako muzykolog omawiając liturgię w katedrze chełmżyńskiej czy pelplińskiej nie tylko przedstawiał głębokie zrozumienie istoty liturgii, ale w sposób naturalny stał się mistagogiem wzorcowego śpiewu towarzyszącego świętym obrzędom. W swoich pracach najpierw przedstawiał sylwetki działających w tych miejscowościach dyrygentów, zdolnych twórców mszy, motetów, preludiów i innych dzieł, a następnie różne formy uprawianej przez nich muzyki. Obok tych

³⁶ Zob. Z. Labuda, *Elementy prawa budowlanego w budownictwie sakralnym i kościelnym w Diecezji Chełmińskiej*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 345-358.

³⁷ Zob. tenże, *Promocja świeckich w Kościele w świetle KPK*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 19, s. 99-114.

³⁸ Zob. tenże, *Czczenie dni świętych w świetle norm KPK*, „Studia Pelplińskie”, 1984, t. 15, s. 161-168.

³⁹ Zob. E. Hinz, *Działalność muzyczna w katedrze diecezji chełmińskiej w Chełmży*, „Studia Pelplińskie”, 1976, t. 7, s. 57-84; tenże, *Praktyka muzyczna w katedrze chełmińskiej w Pelplinie w latach 1824-1918 (I)*, „Studia Pelplińskie”, 1979, t. 10, s. 293-302; tenże, *Praktyka muzyczna w katedrze chełmińskiej w Pelplinie w latach 1824-1918 (II)*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 401-420.

⁴⁰ Zob. E. Hinz, *Choralowe śpiewy Ordinarium Missae*, „Studia Pelplińskie”, 2014, t. 47, s. 117-126; tenże, *Muzyka sakralna w świetle dokumentów Stolicy Apostolskiej przed i po Soborze Watykańskim II*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 255-262.

publikacji znaleźć można także inne opracowania poświęcone tej części liturgii, m.in. I. Pawlaka⁴¹ oraz innych⁴².

Wśród autorów zajmujących sztuką oraz przestrzenią liturgiczną i budowlami sakralnymi należy wymienić najpierw miejscowych naukowców, a przede wszystkim R. Ciecholewskiego⁴³, J. S. Pasierba⁴⁴, A. Liedtkego⁴⁵ oraz innych⁴⁶.

ZAKOŃCZENIE

„Studia Pelplińskie” jako periodyk wydawany najpierw przez Kurię Biskupią Diecezji Chełmińskiej, Wyższe Seminarium Duchowne, następnie przez Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego „Bernardinum”, a ostatecznie przez Rektora Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Pelplińskiej od początku służyło liturgii. Badania naukowe na różnych płaszczyznach wskazywały na interdyscyplinarność liturgiki, ale również stanowiły dużą pomoc w czasie realizacji odnowy liturgicznej po II Soborze Watykańskim. O tym, że celebrowanie chrześcijańskiego misterium stanowi nieodłączny zwornik innych dyscyplin, napisał Benedykt XVI w adhortacji *Sacramentum caritatis*: „(...) refleksja teologiczna nie może nigdy abstrahować od porządku sakramentalnego, ustanowionego przez samego Chrystusa. Z drugiej zaś strony, akcja liturgiczna nigdy nie może być rozważana powierzchownie, w oderwaniu od tajemnicy wiary. Źródłem naszej wiary i liturgii eucharystycznej jest bowiem samo wydarzenie: dar, jaki Chrystus

⁴¹ Zob. I. Pawlak, *Muzyka jako istotny element liturgicznej celebrowania*, „Studia Pelplińskie”, 2005, t. 36, s. 291-298.

⁴² Zob. R. Kaczorowski, *Tak zwane „msze polskie” opublikowane w „Zbiorze pieśni nabożnych katolickich do użytku kościelnego i domowego” oraz w „Melodyach do zbioru pieśni nabożnych (...) do grania na organach i śpiewania na cztery głosy” w Pelplinie w 1871 roku. Konkluzja*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 49, s. 117-132; tenże, *Msze w okresie Adwentu i Bożego Narodzenia ze „Zbioru pieśni nabożnych katolickich do użytku kościelnego i domowego” opublikowanego w Pelplinie w 1871 roku*, „Studia Pelplińskie”, 2007, t. 38, s. 183-202; tenże, *„By nie popisywać się głosem”. O piękno i prostotę śpiewu w liturgii na podstawie śpiewnika kościelnego z 1886 roku*, „Studia Pelplińskie”, 2007, t. 38, s. 203-210; P. Rutkowski, *Praktyka śpiewów polifonicznych w katedrze pelplińskiej w okresie międzywojennym (1918-1939)*, „Studia Pelplińskie”, 1999, t. 27, s. 271-282.

⁴³ Zob. R. Ciecholewski, *Kult Maryi w sztuce pomorskiej*, „Studia Pelplińskie”, 1986, t. 17, s. 81-86.

⁴⁴ Zob. J. S. Pasierb, *W trosce o piękno domu Bożego (Na 50-lecie kapłaństwa...)*, „Studia Pelplińskie”, 1980, t. 11, s. 313-320. Nie jest to artykuł *stricto* podejmujący teologię budynku sakralnego, ale laudacja ku czci ks. Antoniego Liedtkego, który – jak wymienia autor – na wielu polach troszczył się jakoś dzieł sztuki w kościołach diecezji.

⁴⁵ Zob. A. Liedtke, *Obecne budownictwo sakralne diecezji chełmińskiej*, „Studia Pelplińskie”, 1983, t. 14, s. 75-78.

⁴⁶ Zob. E. Wróblewska, *Funkcje sakralne dawnych dzwonów kościelnych Pomorza Wschodniego w świetle napisów nadzwonnych*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 257-274; P. Nordhues, *Liturgie und kirchliche Kunst heute*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 335-344.

uczynił z samego siebie w tajemnicy paschalnej”⁴⁷. W tym duchu należy interpretować treści liturgiczne publikowane na łamach pelplińskiego czasopisma.

Bibliografia załącznikowa:

Benedykt XVI, *Verbum Domini* (30 IX 2010), Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2010.

Borc T., *Modlitwy codzienne i przygodne w „Modlitewniku siostry Konstancji”*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 53-56.

Borc T., *Polskie modlitewniki XV i XVI stulecia*, „Studia Pelplińskie”, 1969, t. 1, s. 75-84.

Buxakowski J., *Motywy maryjne kultu Eucharystii w dziejach duchowości od 1800 r. do II Soboru Watykańskiego*, „Studia Pelplińskie”, 1987, t. 18, s. 201-234.

Buxakowski J., *Owoce Mszy św. według nauki Tomasza de Vio Kajetana*, „Studia Pelplińskie”, 1986, t. 17, s. 237-276.

Buxakowski J., *Wątki maryjne kultu Eucharystii*, „Studia Pelplińskie”, 1986, t. 17, s. 15-30.

Chrzanowski E., *Moralny charakter znaku pokoju w liturgii mszalnej*, „Studia Pelplińskie”, 2002, t. 23, s. 193-208.

Ciecholewski R., *Kult Maryi w sztuce pomorskiej*, „Studia Pelplińskie”, 1986, t. 17, s. 81-86.

Człapa S., *Ks. dr Kazimierz Bieszk – prekursor odnowienia liturgii i wychowawca*, „Studia Pelplińskie”, 1984, t. 15, s. 75-80.

Człapa S., *Ks. Kazimierz Bieszk jako liturgista*, „Studia Pelplińskie”, 1978, t. 9, s. 311-364.

Człapa S., *Liturgia sakramentu małżeństwa*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 139-152.

Człapa S., *Udział wiernych we Mszy św. na podstawie modlitw nad darami*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 93-110.

Dziuba A., *Sakrament bierzmowania w dynamice wiary*, „Studia Pelplińskie”, 1985, t. 16, s. 267-286.

Dziuba A., *Życie małżeńskie a sakramentalna posługa sakramentu pokuty i pojednania*, „Studia Pelplińskie”, 2003, t. 24, s. 91-136.

Haręzga S., *Kapłańska posługa Słowu Bożemu w Kościele*, „Studia Pelplińskie”, 2007, t. 37, s. 313-318.

Hinz E., *Chorałowe śpiewy Ordinarium Missae*, „Studia Pelplińskie”, 2014, t. 47, s. 117-126.

Hinz E., *Działalność muzyczna w katedrze diecezji chełmińskiej w Chełmży*, „Studia Pelplińskie”, 1976, t. 7, s. 57-84.

⁴⁷ Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis* (22 II 2007), Watykan 2007, 34.

Hinz E., *Muzyka sakralna w świetle dokumentów Stolicy Apostolskiej przed i po Soborze Watykańskim II*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 255-262.

Hinz E., *Praktyka muzyczna w katedrze chełmińskiej w Pelplinie w latach 1824-1918 (I)*, „Studia Pelplińskie”, 1979, t. 10, s. 293-302.

Hinz E., *Praktyka muzyczna w katedrze chełmińskiej w Pelplinie w latach 1824-1918 (II)*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 401-420.

Janke S., *Kult maryjny w kulturze ludowej Kaszub*, „Studia Pelplińskie”, 1986, t. 17, s. 97-98.

Kaczorowski R., *„By nie popisywać się głosem”. O piękno i prostotę śpiewu w liturgii na podstawie śpiewnika kościelnego z 1886 roku*, „Studia Pelplińskie”, 2007, t. 38, s. 203-210.

Kaczorowski R., *Msze w okresie Adwentu i Bożego Narodzenia ze „Zbioru pieśni nabożnych katolickich do użytku kościelnego i domowego” opublikowanego w Pelplinie w 1871 roku*, „Studia Pelplińskie”, 2007, t. 38, s. 183-202.

Kaczorowski R., *Tak zwane „msze polskie” opublikowane w „Zbiorze pieśni nabożnych katolickich do użytku kościelnego i domowego” oraz w „Melodyach do zbioru pieśni nabożnych (...) do grania na organach i śpiewania na cztery głosy” w Pelplinie w 1871 roku. Konkluzja*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 49, s. 117-132.

Kosecki B., *Wyznanie grzechów w sakramentalnej praktyce pokuty w Kościele na Zachodzie*, „Studia Pelplińskie”, 1974, t. 5, s. 171-194.

Kosecki B., *Znajomość historii liturgii warunkiem skutecznej odnowy liturgicznej*, „Studia Pelplińskie”, 1980, t. 11, s. 177-188.

Kozłowska E., *Miłość Boga Ojca w sakramentach*, „Studia Pelplińskie”, 2014, t. 47, s. 183-194.

Kukier R., *Kult świętej Barbary w tradycji ludowej Pomorza i Kaszub*, „Studia Pelplińskie”, 1985, t. 16, s. 329-340.

Kułaczkowski J., *Chrześcijański charakter jedności małżeńskiej skutkiem sakramentu małżeństwa w świetle Ef 5*, „Studia Pelplińskie”, 2007, t. 38, s. 33-52.

Kustosz G., *Wejherowskie modlitewniki kalwaryjskie*, „Studia Pelplińskie”, 1976, t. 7, s. 27-42.

Labuda Z., *Czczenie dni świętych w świetle norm KPK*, „Studia Pelplińskie”, 1984, t. 15, s. 161-168.

Labuda Z., *Elementy prawa budowlanego w budownictwie sakralnym i kościelnym w Diecezji Chełmińskiej*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 345-358.

Labuda Z., *Promocja świeckich w Kościele w świetle KPK*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 19, s. 99-114.

Liedtke A., *Obecne budownictwo sakralne diecezji chełmińskiej*, „Studia Pelplińskie”, 1983, t. 14, s. 75-78.

Marszałkowski S., *Moje wspomnienie o ks. pralacie K. Bieszku*, „Studia Pelplińskie”, 1984, t. 15, s. 95-100.

Megger A., *Ks. dr Stanisław Człapa (1938-2013) – wykładowca i duszpasterz żyjący odnową liturgii*, w: *Badania nad liturgią w Polsce po Vaticanum II. Historia - kierunki badań – metodologia*, [„Studia Liturgiczne” t. XI], TN KUL, Lublin 2015, s. 237-238

Nadolski B., *Lex orandi – lex credendi*, EK 10, red. A. Szostek, E. Zieman, TN KUL, Lublin 2004, kol. 915.

Nordhues P., *Liturgie und kirchliche Kunst heute*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 335-344.

Pałęcki W., *Ruch liturgiczny przygotowaniem do odnowy liturgii Mszy świętej*, w: *Jedna wiara jedna Msza. Od Mszału Piusa V do Mszału Pawła VI*, red. B. Migut, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 37-73

Pasierb J. S., *W trosce o piękno domu Bożego (Na 50-lecie kapłaństwa...)*, „Studia Pelplińskie”, 1980, t. 11, s. 313-320.

Pawlak I., *Muzyka jako istotny element liturgicznej celebracji*, „Studia Pelplińskie”, 2005, t. 36, s. 291-298.

Potyczka M., *Wspólnotowy charakter sakramentu Eucharystii*, „Studia Pelplińskie”, 2014, t. 47, s. 271-284.

Pryczkowski E., *Początki parafii i kultu Matki Boskiej w Sianowie*, „Studia Pelplińskie”, 2001, t. 31, s. 193-200.

Rompa F., *Pokuta zasadniczą postawą chrześcijanina*, „Studia Pelplińskie”, 1974, t. 5, s. 195-208.

Rutkowski A., *Liturgia zanurzeniem w Bożą obecność*, „Studia Pelplińskie”, 2005, t. 36, s. 299-308.

Rutkowski A., *Przygotowanie do sakramentu bierzmowania w życiu Kościoła partykularnego po II Soborze Watykańskim*, „Studia Pelplińskie”, 2013, t. 46, s. 223-234.

Rutkowski P., *Praktyka śpiewów polifonicznych w katedrze pelplińskiej w okresie międzywojennym (1918-1939)*, „Studia Pelplińskie”, 1999, t. 27, s. 271-282.

Skalski E., *Geneza i rozwój liturgii Wielkiego Czwartku*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 293-306.

Skomski Z., *Określenie i teologiczne podstawy świadectwa jako przepowiadania w dokumentach SVII*, „Studia Pelplińskie”, 1983, t. 14, s. 181-194.

Skomski Z., *Z problematyki homiletycznej...*, „Studia Pelplińskie”, 1974, t. 5, s. 295-299.

Stencel E., *Obrzęd błogosławienia dzieci*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 319-326.

Stencel E., *Pobożność ludowa i liturgia w świetle najnowszego Dyrektorium Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów*, „Studia Pelplińskie”, 2003, t. 34, s. 391-398.

Szulist W., *Matka Boska Sianowska, Królowa Środkowych Kaszub (dzieje kultu i zabytku)*, „Studia Pelplińskie”, 1980, t. 11, s. 339-348.

Szumski P., *Korekta posoborowej reformy liturgicznej szansą zachowania tożsamości katolickiej we współczesnym świecie*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 49, s. 331-346.

Szwoch R., *Odbudowa życia religijnego starogardzkich parafii po zakończeniu II wojny światowej (do końca 1945 roku)*, „Studia Pelplińskie”, 2010, t. 42, s. 347-366.

Szymik J., *Msza Święta jako Ofiara*, „Studia Pelplińskie”, 2005, t. 36, s. 327-334.

Śliwiński A., *Eucharystia w życiu kapłana*, „Studia Pelplińskie”, 1985, t. 16, s. 249-266.

Urban T., *Wprowadzenie dzieci w liturgię Mszy świętej*, „Studia Pelplińskie”, 1981, t. 12, s. 167-194.

Walkusz J., *Z zagadnień życia religijno-sakramentalnego w diecezji chełmińskiej w latach 1939-1945*, „Studia Pelplińskie”, 1980, t. 11, s. 349-354.

Wilkowski P., *Biskup Kazimierz Józef Kowalski – promotor kultu Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w diecezji chełmińskiej*, „Studia Pelplińskie”, 1985, t. 16, s. 341-366.

Wprowadzenie do drugiego wydania Lekcjonarza mszalnego, Pallottinum, Poznań 2011.

Wróblewska E., *Funkcje sakralne dawnych dzwonów kościelnych Pomorza Wschodniego w świetle napisów nadzwonnych*, „Studia Pelplińskie”, 1989, t. 20, s. 257-274.

Zabrocki M., *Przepowiadanie słowa Bożego w liturgii w oparciu o adhortację apostołską „Evangelii Gaudium”*, „Studia Pelplińskie”, 2015, t. 48, s. 297-308.

Zawiszewski E., *Chrzest w aspektach teologii dziejzobawczej*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 20, s. 203-208.

Zięba J., *Paschalny wymiar sakramentu pokuty*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 20, s. 345-354.

Streszczenie

Celebracja misterium chrześcijańskiego jest aktualizowaniem dzieła odkupienia ludzi i doskonałego uwielbienia Boga, którego dokonał Jezus Chrystus. Wprawdzie życie chrześcijańskie nie ogranicza się do liturgii, to jednak jest ona szczytem i źródłem egzystencji ochrzczonych. Ten temat był rozważany przez naukowców publikujących wyniki swoich badań na łamach „Studiów Pelplińskich”. Podejmowali oni refleksję naukową w pięciu, wynikających z soborowej Konstytucji o liturgii, aspektach: teologicznym, historycznym, duchowym, duszpasterskim i prawnym. Na podstawie analizy przeprowadzonych prac można stwierdzić interdyscyplinarność liturgiki oraz fakt, że opracowania z tego zakresu

stanowiły pomoc w czasie realizacji odnowy liturgicznej po II Soborze Watykańskim.

Słowa kluczowe: liturgia, sakramenty, teologia, historia, duchowość, prawo liturgiczne, liturgika pastoralna.

Summary

„Studia Pelplińskie” Journal in the Service of the Liturgy

The celebration of the Christian mystery enacts God's salvific work and the perfect act of worship accomplished by Jesus Christ. Although the Christian life does not limit itself to the liturgy alone, it is the summit and the source of life of every baptised faithful. The researchers who were publishing their papers in „Studia Pelplińskie” („Pelplin Studies”) journal reflected on numerous occasions on this topic. The content of their articles can be divided according to the five aspects of the Vatican II constitution on the liturgy: theological, historical, spiritual, pastoral and legal. The analysis of the articles leads to the conclusion that the liturgical studies is truly an interdisciplinary science and that the papers were helpful in the application of the Second Vatican Council liturgical renewal.

Keywords: *liturgy, sacraments, theology, history, spirituality, canon law, pastoral liturgy*